

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum liberum arbitrium cum solo consursu Dei generali elicere, possit
assensum fidei, quoad solam actus substantiam seu merè naturalem.
disp. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

DISPUTATIO VII.

Vtrum liberum arbitrium cum solo concursu Dei generali elicere possit assensum fidei, quoad solam actus substantiam, seu merè naturalem.

Peculiariter explicandæ sunt vires liberi arbitrij quoad actus, qui ad iustificationem infidelis adulti sunt necessarij, nempe credendi, sperandi, diligendi ac ponitendi: sigillatimque circa eorum unum quemque examinandum est, quid liberum arbitrij quoad illius substantiam possit, hoc est, ut producat merè naturalis, non qualis ad iustificationem est necessarius: & quid cooperetur ac possit, ut supernaturalis & qualis ad iustificationem oportet cliciatur, quibusque diuinis auxiliis ad id indigeat. Ne verò circa singulos actus eadem repetantur, in disputationibus, quas de credendi actu conficiemus, dum quippiam aliis etiam actibus commune occurrerit, ad eos sermonem extendemus.

Rebus fidei, ut tanquam reuelatis quocumque actu assentiamur, necesse est doceamur esse reuelata.

Ut ergo ab actu credendi ordiamur, dubium in primis non est, præsertim si sermo sit de iis, in quorum cognitionem solo lumine naturali non possumus deuenire, qualia sunt Deum esse Trinum in personis, Christum esse Deum, & similia, necesse esse ea prius nobis credenda proponi, quam eisdem assentiamur. Dubium etiam non est, si tanquam rebus à Deo reuelatis assentiri eisdem debeamus, in quorum cognitionem solo lumine naturali possumus peruenire, cuiusmodi sunt hæc, Deum esse, esse unum, &c. egere nos doctrinam, qua addiscamus prius ea à Deo esse reuelata: neque enim id solo lumine naturali valeamus assequi. Vnde Paulus ad Romanos 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt: quomodo autem audient sine predicante?* & infra: *Ergo fides ex auditu.* Quod itaque disputamus est, Vtrum propositis & explicatis iis quæ credenda sunt, adhibitis in super argumentis, quæ afferri solent, ut homines meritis sibi persuadeant, ea reuelata esse à Deo, & iussa credi, & denique accedente externa vocatione ad fidem per concionatores, aliisque Ecclesiæ ministros, Vtrum, inquam, sit in facultate liberi arbitrij cum solo concursu generali Dei, rebus propositis assentiri tanquam à Deo reuelatis, actu tamen qui sit merè naturalis, qui que ex parte intellectus non sit satis ad iustificationem: an verò interna vocatio, mentis illustratio, & attractio per auxilium supernaturale, de quibus disputatione sequenti erit sermo, ita necessaria sint ad assentiendum iis, quæ ad fidem spectant, ut non solum actu supernaturali, qualis ex parte intellectus ad iustificationem requiritur, eis assentiri non possimus, sed ne actu quidem merè naturali assensum ipsis præstare valeamus?

Pars affirmans explicatur.

Pars affirmans questionis propositæ semper mihi vera visa fuit cum Doctoribus inferius citandis. Adducor in primis, quia experientia ipsa testatur, quando sunt rationes & argumenta, quæ rem aliquam reddunt credibilem, hoc est, dignam, cui propter tales rationes & argumenta assensus præbeatur, in facultate liberi arbitrij esse suum assensum præbere, voluntate imperante, captiuantéque intellectum ad eiusmodi assensum: sed ea, quæ fide tenentur, ex miraculis in eorum confirmationem factis, ex variciniis complurium prophetarum, nouique ac veteris testamenti consensione, atque ex multis aliis, quæ suo loco exponemus, nimis credibilia facta sunt, ut Propheta ait, ad eò ut à culpa le-

thali non sint excusandi, qui auditis iis, quæ fides docet, post adductas rationes, quæ afferri solent ad persuadendum à Deo esse reuelata, assensum non præbuerint: ergo in facultate liberi arbitrij est cum solo concursu generali actu merè naturali illis tunc assensum præbere.

Confirmatur ex illo Ioannis 5. *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* & cap. 10. *Ei similibi non vultis credere, operibus credite.* & cap. 15. *Si non venissem, & locusus eis non fuisset, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* & rursum, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: ergo saltem qui Christum audierunt, & miracula illius viderunt, poterunt cum solo concursu generali Dei assensum præbere doctrinæ Christi, quæ ex tot miraculis mirum in modum credibilis effecta est, atque ea ratione peccatum incredulitatis vitare poterunt.*

Secundò, Iudæi hodie assentiuntur iis omnibus, quæ ex fide Catholica credebant veteres Iudæi ante aduentum Christi, cum tamen longè difficilius assentiuntur eisdem rebus hoc tempore, cum videant Messiam aduentum toto penè orbe divulgatum ac creditum: se verò post Hierosolymitani templi excidium, sine propheta, sine sacerdote, sine sacrificio, sine lege, tum à Deo, tum ab omnibus nationibus despectos, & ludibrio habitos per tot penè sæcula, quor à Christi Domini passione huicque effluerunt: quam foret eisdem Iudæis ante aduentum Christi, dum nihil de Messia aduentu erat auditum, nihilque eorum, quæ de tempore Messie erant prædicta, videbant impletum. At non solum ridiculum, sed etiam impium esset affirmare, perfidos Iudæos peculiari Dei auxilio adiutos assentiri hodie iis, quibus prius Iudæi ante Christi aduentum assentiebantur: cum ergo iuxta Augustinum, aut quemuis alium eius libri autorem, Hypog. lib. 3. in fin. & alios Patres, imò & iuxta Concilium Trident. sess. 6. c. 2. & sequentibus, eadem sit fides Ecclesiæ tempore legis scriptæ & gratiæ, neque minus tempore legis scriptæ credere, ut oportet ad salutem, esset donum Dei, quam modò: consequens profectò est, ut licet neque tunc poterint, neque modò possumus assentiri iis, quæ docet fides, ut oportet ad salutem, sine speciali auxilio Dei, nihilominus & tunc poterint, & possumus modò assentiri illis eisdem rebus actu merè naturali, minimeque idoneo ad salutem, qui cum solo concursu generali Dei ex viribus liberi arbitrij elicatur.

Possumus idem confirmare, quoniam eadem est fides, quæ post Adami peccatum fuit in lege naturæ, in lege scripta, & gratiæ, tamen in vno tempore fuerit magis aucta quoad numerum credendorum explicite, quam alio: neque dicendum est actum credendi, ut ad salutem oportet, quem fideles leges naturæ eliciebant, non fuisse supernaturalem, Deique donum, atque ad eò de eorum numero quos Concilia negant viribus arbitrij elici posse absque speciali auxilio Dei: nemo autem dixerit in principio legis naturæ, quando nulla adhuc erant sectæ, homines, qui de nouo nascebantur à suis parentibus doctos unum esse Deum omnium conditorem, remuneratoremque inquirentium se, & pauca alia quæ tunc erant de fide non potuisse solis suis viribus eis quoad actus substantiam assentiri, conformarèque se in ea existimatione cum reliquo hominum cœtu, qui tunc erat in orbe: tamen, nisi à Deo particulariter adiuuarentur, actum supernaturalem non elicere, qualis ad salutem est necessarius.

Tertio.

Tertio, Qui cum pertinacia errat circa unum articulum fidei, amittit fidem supernaturalem, qua reliquos omnes credebat, neque deinceps elicit actum supernaturalem fidei, sed naturalem circa reliquos articulos, in quibus non errat: cum ergo experientia conficit, haereticos, amissa fide, assentiri reliquis rebus quae sunt de fide, tanquam Dei revelationibus, neque credendum sit, eos peculiari Dei auxilio, quoties eliciunt assensum, adiuvari: sit, ut ex viribus liberi arbitrii, soloque concursu Dei generali assentiri possimus actu merè naturaliis, quae fide Catholica continentur.

Quarto, Lutherani, aut alij haeretici, adducere possunt hominem ethnicum, ut amplectatur ipsorum sectam, & tanquam Dei revelationibus assentiat omnibus, quibus ipsi assentiantur, in quibus ponimus praecipuos articulos fidei contineri, & errores aliquos non minus difficiles creditu, quam ea, quae ad fidem pertinent: cum ergo ad assensum, quem hic ethnicus elicit, sit satis concursus generalis Dei (neque enim credendum est, eum supernaturaliter ad talem actum adiuvari) sit, ut ad assensum merè naturalem eorum, quae sub fidem cadunt, sit etiam satis generalis Dei concursus.

Quinto, Longè difficilior, qui iudicio & ingenio pollent, mysterio sanctissimae Trinitatis, Incarnationis, atque Eucharistiae assentiantur, quam rudes, qui leuibus suasionibus, autoritateque aliorum potius, quam iudicio & ratione adducuntur ad credendum, assentiantur in genere omnibus iis, quae fides credenda proponit, paucis quibusdam pro capite eorum dumtaxat explicatis: vnde, caeteris paribus, magis merentur apud Deum viri docti & ingeniosi, cum assentiantur iis, quae ad fidem pertinent, quam rudes & imperiti: sed is haereticus, qui circa tria illa mysteria non errat, assentiat tam ipsis, quam caeteris suis erroribus actu merè naturali, cum solo concursu Dei generali, sibi persuadens tria illa mysteria esse Dei reuelationes: ergo qui tardi & rudes ingenio, vixque percipientes quae dicuntur, suasionibus atque autoritate aliorum accedunt ad fidem: utique, ut diuinitus adiuti eliciunt assensum eorum, quae fides habet, qualis necessarius est ad salutem, ita eisdem suasionibus, autoritateque aliorum mori, cum solo concursu generali Dei assensum merè naturalem de eisdem obiectis possent elicere: quandoquidem non aliunde negari potest facultas liberi arbitrii ad eiusmodi actum merè naturalem, quam ex difficultate ipsius.

Sexto, Demus puerum non baptizatum inter fidei Christianos educari, diligentisque morum, & fidei documentis imbui, nihilque vniquam audire de contrario aliquo errore, & Deum insuper stare non aliter cum eo concurrere, quam solo concursu generali: tunc quis affirmare audeat, assensum non praebiturum iis, quae ad fidem pertinere cognoscit, aut aliorum hominum, quam Catholicorum, cum quibus degit, regulam credendi secutum? Quare cum eiusmodi assensum eliciat ex solis viribus liberi arbitrii cum concursu Dei generali, dicendum erit, vires esse in libero arbitrio ad eliciendum, cum solo concursu generali Dei, assensum merè naturalem circa ea, quae ad fidem spectant, qui quidem ad iustificationem minimè sit satis.

Accedit ad confirmationem nostrae sententiae, quia Concilium Tridentinum sess. 6. canon. 3. dum inquit: *Si quis dixerit sine praeueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, speculare, diligere, aut ponere posse, sicut oportet, ut ei iustificatio ignis gratia conferatur, anathema sit: manifestè Molina in D. Thom.*

A innuit, eiusmodi actus merè naturales, ac proinde non ut oportet ad iustificationem, elici posse viribus liberi arbitrii cum solo concursu Dei generali: aut saltem non obscure innuit, sine villo periculo id affirmari posse. Idem apertè innuit Concilium Araucanicum, dum cap. 6. ait: *ut credamus, velimus, vel haec omnia, sicut oportet, agere valeamus* & cap. 7. *Si quis per naturae vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet, vitæ aeternae cogitare, &c.* & cap. 25. *Per peccatum primi hominis ita inclinatum & aueratum fuisse liberum arbitrium, ut nullus posset aut diligere Deum, si oporuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit.* Quare Concilium solū negat, fieri posse eiusmodi opera per solum vigorem naturae, absque speciali auxilio & dono Dei, ut oportet ad iustificationem aut meritum, aut ita, ut pertineat ad salutem vitæ aeternae: non verò quoad substantiam actus, atque intra limites actuum merè naturalium, qui ad salutem vitæ aeternae minimè conferant. Vnde Mirandalin sua summa Conciliorum, post caput septimum citatum, haec, quas sequitur, subiungit: *Recentiores, inquit, nonnulli theologi interpretantur haec duo loca (caput videlicet illud & praecedens) de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino valeamus facere, neque opus aliquod natura: magis legitimè est, quod hic sentitur à Concilio, & Pontifice, ut hic non negentur opera natura: sicut quae pertinent ad salutem vitæ aeternae.* Haec ille.

Nostram sententiam, praeter Mirandam, sequuntur Caieranus prima secunda qu. 109. art. 1. & 4. Scotus in tertio d. 23. q. 1. Gabriel eadem d. q. 2. conclusionem 2. Almainus q. 3. conclusionem 4. Durandus in 2. dist. 28. q. 1. Capreolus in 3. d. 24. q. 1. ad primum & quartum Scoti contra secundam conclusionem. Paludanus in quarto d. 14. q. 2. Scotus 2. de natura & gratia cap. 83. & alij. D. Thomas etiam secunda secunda q. 5. art. 3. in corpore articuli, & in responsione ad primum affirmat, haereticum, errantem circa unum articulum, habere assensum merè naturalem erga alios, circa quos non errat, qui nihil aliud est, inquit, quam quadam opinio elicta ex proprio iudicio, atque voluntate, & non ex habitu fidei supernaturali: ubi non negat, nec salua veritate negare potest, haereticum eo assensu & opinione persuadere sibi posse articulos, circa quos non errat, non solum veros esse, sed etiam reuelatos à Deo: cum ea tantum ratione credat illos esse veros, quia sibi persuadet reuelatos esse à Deo, ut ibidem latius ostendimus: eum ergo additio vnius articuli supra reliquos omnes, modicum aut nihil addat difficultatis, sanè qua ratione D. Thomas concedit, amisso habitu fidei propter haeresim circa unum articulum, esse vires in libero arbitrio ad eliciendum cum solo concursu generali Dei assensum merè naturalem & opinatiuum circa reliquos omnes, concedere tenetur, esse etiam vires ad assentiendum simili modo illi eidem articulo cum reliquis, facta hypothesi quod Deus ad talem assensum solum concurrere velit concursu generali. Neque nos alium assensum intendimus hoc loco probare posse elici verbis liberi arbitrii & concursu generali Dei circa ea, quae ad fidem pertinent, quam opinionem, fidemve humanam, quae actus sit merè naturalis ex proprio spiritu humano, & viribus humanis elictus, distinctusque specie à Christiano assensu, qui circa eadem obiecta per appallum Spiritus sancti, Spiritumque fidei infusa elicitur.

Ille ergo loca Ioan. 6. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.* & infra: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit illū.* est autè sermo de

aduentu per fidē, vt ex antecedentibus & cōsequen-
 tibus patet Matth. 16. *Caro & sanguis non reuelauit
 tibi, sed Pater meus, qui in caelis est.* itē Pauli 2. ad Cor. 3.
*Non quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis,
 quasi ex nobis, sed sufficientiā nostrā ex Deo est.* & 1. ad
 Cor. 12. *Nemo potest dicere Dominus IESVS, nisi
 in Spiritu S.* intelligenda sunt de assensu, & confes-
 sione fidei, ac in uocatione Christi, qualis necessaria
 est ad iustificationem, & salutem.

*Auxilium
 speciale con-
 fert, vt fidei
 assensus etiā
 quoad sub-
 stantiā actus
 eliciatur.*

Illud tamen animaduertendum est, licet auxiliū
 supernaturale gratiæ non sit simpliciter necessā-
 rium, vt liberum arbitrium assentiatur actū merē
 naturali iis, quæ fides docet, sed solum vt assentiatur
 prout oportet ad salutem: nihilominus quā sē-
 pissime non solum conferre, vt assensus eliciatur
 qualis oportet, sed etiam vt simpliciter eliciatur: eō
 quod liberum arbitrium neque supernaturalem,
 neque naturalem assensum tunc eliceret, nisi diuini-
 tatis illustraretur intellectus, & supernaturaliter
 voluntas excitaretur, alliceretur, ac suauiter ad as-
 sensum traheretur. Atque id maximē euenire solet
 in prima uocatione adulti ad fidem, quando iudicio
 ducitur ad credendum, defendendique sunt inue-
 rati errores, neque simul inducitur ad credendum
 ex affectu aliquo sæculari, vel placendi alteri, vel ti-
 more offendendi, vel spe quippiam consequendi,
 vel vitandi damnum temporale. Cū enim homi-
 nes afficiantur parum ad spiritualia, assensusque my-
 steriorum fidei difficilis sit propter eorum sublimi-
 tatem, pristinique errores difficilē deferantur, si nul-
 lus sæcularis affectus simul interueniat & alliciat,
 difficilē sota prædicatione Euangelij & explanatio-
 nē rationum, quæ afferri solent ad credendum, in-
 ducuntur ad infideles, tum ad expendendum, quæ
 proponuntur, tum ad præbendum illis assensum,
 etiam si vtrumque sit in eorum potestate. Quapro-
 pter quā sēpissime, qui consentiunt Euangelio,
 neque actū supernaturalem, neque naturali illi assen-
 tirentur, nisi prius diuina gratia illustrarentur & ex-
 citarentur. Vnde Actor. 16. de Lydia purpuraria di-
 citur: *Cuius Dominus aperuit cor intendere eis, quæ di-
 cebantur à Paulo.* Atque hoc etiam innunt simul
 Scripturæ sacræ, quæ docent, fidem donum Dei esse,
 ad eamque homines tractu, & appulsu Spiritus sancti
 perducit.

DISPUTATIO VIII.

*Quibus supernaturalibus subsidiis liberum ar-
 bitrium indigeat ad eliciendum credendi
 actum, qualis ad iustificationem
 est necessarius.*

Dicendum nunc est de credendi actū, qualis ad
 iustificationem exigitur, quibus videlicet sub-
 sidiis (quantum præsens disputatio postulat) arbi-
 trium nostrum ad eum eliciendum indigeat, & quo-
 usque cooperetur. Exactior namque auxiliorum om-
 nium, quæ ad adulti iustificationē necessaria sunt,
 explanatio, & qua ratione cum eiudem arbitrij li-
 bertate consentiant, inferius suo loco tradetur.

Ad eiusmodi itaque actum concurrat necesse est
 particulare auxilium gratiæ præuenientis atque ex-
 citantis, non solum ex parte intellectus, sed etiam ex
 parte voluntatis, vt secunda secundæ qu. 4. art. 2. &
 plenius qu. 6. art. 1. ostendimus. Propositis namque &
 explicatis homini adulti pro captu ipsius iis, quæ ad
 fidem pertinent, vtique vt talem assensum præbeat,
 qualis ad salutem necessarius est, opus est, vt saltem
 naturæ ordine præcedat illustratio supernaturalis in

*Fidei super-
 naturalis as-
 sensus exigit
 præueniente
 gratia ex
 parte intel-
 lectus & vo-
 luntatis.*

A intellectu, & motio, seu affectio similiter supera-
 naturalis ad illis assensum præbendum ex parte vo-
 luntatis: quæ duo interna vocatio Dei appellantur,
 illisque mediantibus, vt mox subiungā, dicitur Deus
 trahere credentes ad fidem. Deinde sequitur libe-
 rum imperium voluntatis, quo adulti imperat in-
 tellectui, vt assentiatur: vltimō verō præbetur assen-
 sus, qui fides nuncupari solet. Atque his duobus
 actibus dicitur adulti liberè accedere ad fidē. Quo-
 niam ergo ad illos actus (vt supernaturales sint, &
 quales oportet ad salutem) necessariō influit, coo-
 peraturque vocatio diuina, dicitur Deus, dum sunt,
 trahere credentes ad fidem: neque enim antequā
 actus illi fiant, trahuntur credentes, sed solum voca-
 tione interna alliciuntur, & inuitantur ad credendum.
 Quia verō iidem actus emanant à libero arbitrio, si-
 ne cuius concursu profus non essent) quatenus cō-
 sensum præbet uocationi diuinæ, dicitur adulti ius-
 dem actibus accedere ad fidem. Quare neque tra-
 ctio, & vocatio diuina tollunt libertatem arbitrij,
 neque liberum arbitrium sine attractione & voca-
 tione diuina possent eos actus elicere, ad fidem ve ac-
 cedere. Prædictos actus (maximē si baptisimus acce-
 dat) consequitur tanquam dispositionem vltimam
 infusus habitus fidei supernaturalis, qui in solo Deo
 est, & in intellectu residet, adiunctumque habet aliū
 habitum infusum voluntati, per quem ipsa imperat
 assensum fidei, vt secunda secundæ locis citatis o-
 stendimus.

Consonant his omnibus verba illa ex libro de Ec-
 clestasticis dogmatibus cap. 21. *Manet ad quæren-
 dam salutem arbitrij libertas, id est, rationalis voluntas,
 sed admonente prius Deo, & inuitante ad salutem, vt
 vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis, hoc est,
 inspiratione Dei: vt autem consequatur quod elegit, vel
 quod sequitur, vel quod occasione agit, Dei esse liberè con-
 fitemur.* Initium ergo salutis nostræ Deo miserante habē-
 mus: vt acquiramus salutiferam inspirationem nostrā po-
 restatis est: vt adipiscamur, quod acquirēdo admoni-
 tioni cupimus (iustificationem videlicet ipsam, habi-
 tūque, ex quibus coalescit) diuini est numeris: vt non
 labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostræ
 est, & cælestis pariter adiutorij: vt labamur potestatis
 nostræ est, & ignauiæ. Sicut ergo initium salutis nostræ
 Deo miserante, & inspirante habere nos credimus: ita
 arbitriū nature nostræ sequax esse diuina inspirationis,
 liberè confitemur. Igitur vt non labamur à bono, vel na-
 tura, vel meriti, sollicitudinis nostræ est, & cælestis pari-
 ter adiutorij: vt labamur, potestatis nostræ & ignauiæ.
 Hæc ibi. Eadem repetuntur de spiritu & anima cap.
 48. quicumque fuerit autor eius libri.

Porro habitus fidei infusus, spiritus fidei inhabi-
 tans solet ab aliquibus appellari, eoque fideles, quo-
 ties postea volunt, eliciunt cum solo concursu gene-
 rali Dei actum fidei supernaturalem. Quod idem
 eadem quoque ratione dicendum est de spe. Quæ
 si fidelis peccato lethali aliquo, quod neque fidei,
 neque spei repugnet, gratiam amittat, indiget quidē
 ad suam iustificationem auxilio particulari, quo vel
 ex Dei dilectione de peccatis doleat, vt oportet, quo
 pacto sine sacramento iustificabitur, vel saltem vt ex
 timore seruilis doleat etiam, sicut oportet, acceden-
 tēque sacramento iustitiam consequetur: at vt ex
 fide atque spe in Deum ita doleat, non indiget alio
 auxilio particulari præter cōcursum habitum fidei
 & spei, qui in eo remanserunt: quo tamen peculiari
 auxilio ad credendum, ac sperandum indiget is, qui,
 dum primò ad fidem accedit, iustificatur: eō quod
 habitus illos supernaturales habeat. Atque de huius-
 iusmodi iustificatione, quæ fit, dum quis primò ac-
 cedit

MOLINA
 D. VII